

Nicolae HURDUZEU  
(Universitatea de Vest  
din Timișoara)

## Sensibilități și controversate în predarea istoriei

**Abstract: (Teaching about sensitive and controversial issues in History classes)** The study of history not only helps us understand particular events of the past but also indicates how we should behave to avoid repeating some reprobable actions of a distant or more recent past. Conventional history teaching singles out one perspective of events as “the truth”, but this approach must be reconsidered in a European continent that aims to be a truly integrated community. It is a known fact that historical truths are not absolute and that historical knowledge is subjective, therefore controversial issues must be approached in a multidisciplinary manner in history classes as their understanding contributes to the understanding of the present. History often generates strong moral reactions, as some events are considered with admiration, others with discontentment, and others only with remembrance. Controversial and sensitive events are present at some point in the history of every nation. They are usually issues considering central aspects of group identity and refer to painful episodes or shameful events from the historic past of nations, which can be sensitive without being explicitly controversial. The reconstruction of the historic past during history classes may generate controversies difficult to manage by the history teacher due to these difficulties and the various facets of the same events given by different researchers. These controversies may also be caused by the inconsistencies between the issues taught in school, the history of the family or the communities, and other histories. Controversial and sensitive issues must be taught in class by using distancing and compensating, empathic strategies, or by using exploratory strategies which can generate in students the ability to critically analyze evidence and data to avoid the emergence of stereotypes and to offer insight into the possible consequences of present actions.

**Keywords:** *sensitive issues, controversies, history, stereotype, strategy.*

**Rezumat:** Studiarea istoriei ne arată nu numai ce s-a întâmplat în trecut, ci ne poate învăța și ce trebuie să facem astăzi pentru a preveni unele acte reprobabile din trecutul mai apropiat sau mai îndepărtat. Predarea istoriei convenționale vizează o singură interpretare a evenimentelor ca fiind „adevăru”, dar această abordare trebuie revizuită într-o Europă care se dorește integratoare. Știm cu toții că adevărurile istorice nu sunt absolute, de altfel cunoașterea istorică are un caracter subiectiv. Este absolut necesară o abordare multiperspectivală la clasă a problemelor asupra cărora planează controverse, iar studierea lor poate contribui la înțelegerea prezentului. Istoria evocă adesea răspunsuri morale puternice, deoarece privim unele aspecte din trecut cu admirație, alte aspecte le privim cu condamnare iar altele cu simpla amintire. Istoria fiecărui popor se confruntă la un moment dat cu o serie de probleme controversate și sensibile. De obicei problemele sensibile și controversate vizează aspectele centrale ale identității de grup și se referă la episoade dureroase sau evenimentele rușinoase din trecutul unui grup pot fi sensibile fără a fi în mod explicit controversate. Datorită acestor probleme și a interpretărilor diferite a unuia și aceluiași eveniment de către specialiști diferiți, reconstituirea trecutului istoric poate genera la clasă controverse uneori greu de gestionat de către profesorul de istorie. Ele pot fi generate și de neconcordanțele dintre ceea ce se predă în școală, istoria familiei sau a comunității și alte istorii. Aceste probleme sensibile și controversate trebuie abordate la clasă cu ajutorul strategiilor de distanțare, a celor compensatorii, empatice sau a strategiilor exploratorii, care să ducă la formarea în rândul elevilor a unor competențe de analiză critică a dovezilor pentru a fi evitată apariția stereotipurilor și care pot oferi o perspectivă asupra posibilităților

consecințe ale acțiunilor contemporane.

**Cuvinte-cheie:** *probleme sensibile, controversă, istorie, stereotip, strategie.*

Studierea istoriei ne arată nu numai ce s-a întâmplat în trecut, ci ne poate învăța și ce trebuie să facem astăzi pentru a preîntâmpina unele acte reprobabile din trecutul mai apropiat sau mai îndepărtat, îi ajută pe elevi să înțeleagă faptul că aproape orice eveniment este deschis unor interpretări diferite (Philips 2008, 216). Predarea istoriei convenționale subliniază o singură interpretare a evenimentelor ca fiind „adevărul”, ceea ce este oportun din punct de vedere politic (Recommendation 1880 (2009) pt.4) dar nu într-o Europă care se dorește integratoare. Știm cu toții că adevărurile istorice nu sunt absolute, de altfel cunoașterea istorică are un caracter subiectiv, iar în activitatea la clasă este necesar să abordăm problemele asupra cărora se mențin controversele, pentru că acestea reprezintă partea cea mai interesantă a istoriei, iar studierea lor contribuie la înțelegerea prezentului.

Istoria fiecărui popor se confruntă la un moment dat cu o serie de probleme controversate și sensibile. De obicei problemele sensibile și controversate vizează aspectele centrale ale identității de grup (Kitson, Husband, Steward 2011, 154) și se referă la episoade dureroase sau evenimentele rușinoase din trecutul unui grup pot fi sensibile fără a fi în mod explicit controversate (Stradling 2001). Datorită acestor probleme și a interpretărilor diferite a unuia și aceluiași eveniment de către specialiști diferiți, reconstituirea trecutului istoric poate genera la clasă controverse uneori greu de gestionat de către profesorul de istorie (Low-Beer 1999). Ele pot fi generate și de neconcordanțele dintre ceea ce se predă în școală, istoria familiei sau a comunității și alte istorii (T.E.A.C.H. 2007, 4). Dar ce sunt de fapt aceste probleme controversate și sensibile?

Problemele controversate ale istoriei reprezintă evenimente, fapte, procese, personalități interpretate diferit în istoriografia din țări sau comunități diferite, sau în diferite perioade istorice, în istoriografia aceleiași țări, deși la baza interpretărilor stau de obicei aceleași surse istorice. O problemă controversată în istorie este aceea care este abordată diferit în cărți, țări, grupuri, acceptă interpretări diferite ale acelorași surse istorice, are implicații teritoriale, economice sau politice (L. Căpiță, C. Căpiță, Stamatescu 2006, 120).

Problemele sensibile ale istoriei sunt probleme care divid societatea sau națiunile, răscolind amintiri dureroase, stârnind prejudecățile și sensibilitatea oamenilor (L. Căpiță, C. Căpiță, Stamatescu 2006, 120). (exemplu: relațiile româno-maghiare în timpul celui de-al doilea război mondial în cazul României). O problemă sensibilă este un subiect care evocă momente tragice și umilitoare prin care au trecut

indivizi, grupuri, etnii și care provoacă amintiri dureroase, stârnește sensibilitatea oamenilor, angajează prejudecățile sau loialitatea oamenilor.

Astăzi, predarea acestor probleme sensibile și controversate este de interes deosebit, având în vedere societățile în care trăim, societăți care sunt tot mai eterogene, iar școlii îi revine rolul de a transmite și forma un set de valori și atitudini în rândul elevilor potrivit idealului educațional așteptat de societate. *Idealul educațional al școlii românești constă în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și creative* (<https://www.edu.ro/descriere>). Problemele controversate sunt foarte importante iar eludarea informării despre ele înseamnă a lăsa un gol semnificativ în experiența educațională a tinerilor, problemele controversate trebuie discutate pentru a compensa modurile unilaterale și adesea confuze în care sunt prezentate de exemplu în mass-media (Kerr 2020). În ceea ce privește abordarea problemelor controversate și sensibile există așteptarea ca ele să fie tratate neutru, dar există și voci care cer ca abordarea acestora să fie așezată în prim plan (Kello 2016, 35–53).

Datorită faptului că studiul istoriei poate genera emoții și controverse acolo unde au existat nedreptăți făcute oamenilor de indivizi sau grupuri în trecut, în ultimii ani s-au făcut o serie de cercetări privind diverse modalități de a aborda problemele sensibile și controversate la clasă (Kello 2016, 35–53). Abordarea problemelor controversate ale istoriei îi ajută pe elevi să înțeleagă că aproape oricare eveniment este deschis unor interpretări diferite dar cercetările arată că sunt mulți profesori care nu se simt pregătiți pentru predarea problemelor sensibile și controversate din mai multe motive precum teama de reacția emoțională a clasei, teama de presiuni din partea conducerii școlii, a comunității sau a statului și nu în ultimul rând reținerile generate de propriile valori, credințe și identități (Kello 2016, 35–53).

Aceste probleme apar în special în societățile care au fost sau sunt divizate pe diferite criterii etnice, religioase sau culturale. Desigur astfel de probleme sensibile și controversate găsim inclusiv în istoria românilor, de exemplu, prin prezentarea diferită a evenimentelor din 1848 și 1918 în istoriografia din Ungaria și cea din România sau clasificarea diferită dată de-a lungul timpului evenimentelor de la 23 august 1944, în istoria României. Predarea subiectelor legate de această ultimă perioadă istorică au lăsat o moștenire amară și foarte dezbătută, în special din cauza experienței pușcăriilor comuniste, încă vie în memoria, martorilor sau participanților la acele evenimente (Low-Beer 1999). Aproape orice subiect poate deveni controversat în orice moment și noi controverse apar în fiecare zi (Kerr 2020, 2). Ele variază, de asemenea, în funcție de timp și loc. Crucifixele din școli pot fi foarte controversate într-o țară, dar pot fi acceptate în alta – în mod similar cu educația bilingvă sau purtarea însemnelor islamice (voalul). La nivel pedagogic ar trebui studiate și promovate cele mai bune exemple de bună practică, iar acestea ar putea depăși mai ușor aceste bariere.

Potrivit specialiștilor, cheia succesului în abordarea problemelor controversate și sensibile ale istoriei este dată de o planificare sistematică și de organizarea unor

activități de învățare bazate pe munca independentă a elevilor, cărora li se alocă timpul necesar pentru a cerceta problema în adâncime. Ceea ce pare sensibil sau controversat în sala de clasă poate fi doar parțial prevăzut și gestionat de către profesor, deoarece multe aspecte depind de interpretări ale situației respective de către elevi. Unele controverse istorice pot fi explicate intenționat elevilor, astfel încât ei pot să înțeleagă problema mai bine, și să fie mai bine pregătiți pentru o societate eterogenă în general (Stradling 2001, 99-109).

O problemă sensibilă nu este întotdeauna și o problemă controversată și nici invers. Nu există contestatari serioși ai Holocaustului, dar subiectul este o problemă sensibilă, așa cum nimeni nu contestă violarea drepturilor omului în regimurile comuniste, dar problema suscită, spre exemplu, sensibilitatea relației dintre tortionari și victime, aflați și unii și alții în viață, trăind într-o lume democratică, la două-trei străzi distanță.

Abordarea problemelor controversate și sensibile ale istoriei nu este eficientă atunci când nu se acordă atenția cuvenită obiectivelor precise ale învățării, când sunt neglijate aspecte precum asemănările și diferențele între evenimente și procese, schimbare și continuitate, cauze și consecințe sau analiza și interpretarea surselor (istorice). Predarea acestora poate fi de asemenea compromisă dacă elevii nu văd istoria ca pe un subiect deschis dezbaterii și argumentării (Kerr 2020, 2), motiv pentru care unii specialiști sugerează că ar trebui evitate de către profesori

În consecință, abordarea problemelor controversate și sensibile în lecțiile de istorie trebuie să ducă la formarea unor **competențe** (Stradling 2002, 88-89) referitoare la:

- analiza critică a dovezilor (surselor);
- formularea întrebărilor analitice referitoare la declarațiile publice, articole de ziar, comentarii filmate sau înregistrate ale politicienilor sau jurnaliștilor implicați în interpretarea problemei;
- analiza limbajului folosit de oameni când se referă la o astfel de problemă.

Discutarea problemelor controversate ar trebui să-i ajute pe elevi să-și dezvolte capacitatea de reflecție critică și de argumentare, să nu acționeze sub presiunea primei impresii, să caute informații din mai multe surse și să fie tolerant la incertitudine (Oulton, Dillon, Grace 2004, 416-417). În cazul profesorilor de istorie, ar trebui depusă mai multă muncă în direcția conștientizării elevilor despre modul în care narațiunile istorice au fost și sunt folosite de politică, mass-media și public și modul în care aceste narațiuni funcționează în societatea contemporană (Stradling, 2001). În paralel trebuie dezvoltată empatia în rândul elevilor dar și aptitudini de auto-reflecție și investigație (Hand, Levinson 2012, 3; McAvoy, Hess 2013, 33-36,) bazată pe analiza de surse cu perspectivă multiplă (Stradling 2001). Predarea multiperspectivală se bazează pe disponibilitatea materialelor primare și secundare și implică predare interactivă, cercetarea și munca bazate pe proiecte, dezbaterile de clasă, vizitele la muzee, o mai

mare utilizare a surselor primare și a vorbitorilor invitați pentru a face istoria modernă mai relevantă, funcționează cel mai bine cu clasele mici. Politicile educaționale trebuie să reflecte această schimbare a stilului de predare (Recommendation 1880 (2009), pt.8).

Predarea istoriei multiperspectivale (Barton, Levstik 2004, 215) le va oferi elevilor abilități analitice (și cunoștințe despre subiect), care îi vor ajuta să dezvolte minți mai critice (Stradling 2014, 29-51). O întrebare care se ridică este aceea dacă și cum ar trebui să-și prezinte profesorii propriile puncte de vedere. Există păreri care pe de o parte susțin autenticitatea discuției și reciprocitate și arătând respect față de elevii cu care lucrează, și susțin că profesorii trebuie să-și prezinte punctul de vedere. Un neajuns în acest caz ar fi că profesorii pot să-și îndoctrineze elevii cu propriile lor convingeri (Barton, McCully 2007, 13-19). Totuși, acest pericol al îndoctrinării nu trebuie supraestimat deoarece elevii critică adesea opiniile profesorilor și este puțin probabil să le schimbe convingerile preexistente cu ușurință (Cotton 2006, 227). Pe de altă parte, nu este cu totul potrivit să fie prezentate aspecte legate de modul „cum văd profesorii problemele legate de rasa, sexul și religia în sala de clasă, acest lucru poate afecta foarte mult percepțiile elevilor, a identității și a respectului de sine” (Journell 201, 383).

Pentru a asigura un cadru potrivit discutării problemelor controversate și sensibile ale istoriei la clasă și pentru a evita tensiunile nedorite în timpul acestor dezbateri, se recomandă folosirea unor strategii adecvate precum cele de distanțare, cele compensatorii, empatice sau strategiile exploratorii, care să ducă la formarea în rândul elevilor a unor competențe de analiză critică a dovezilor pentru a evita formarea unor reprezentări stereotipe pentru unele aspecte ale trecutului și care pot oferi o perspectivă asupra posibilele consecințe ale acțiunilor contemporane.

Pentru a asigura un cadru potrivit discutării problemelor controversate și sensibile ale istoriei la clasă și pentru a evita tensiunile nedorite în timpul acestor dezbateri (Hand, Levinston 2012, 14), unii autori recomandă folosirea unor strategii adecvate:

**Strategii de distanțare** pot fi folosite atunci când un subiect se dovedește a fi o problemă foarte sensibilă în comunitatea în care predă profesorul sau când clasa devine intens polarizată, emoția poate fi înlăturată prin examinarea unor analogii și paralele sau întoarcerea în timp pentru a aduce în discuție istoricul problemei.

**Strategii compensatorii** pot fi folosite când elevii exprimă atitudini reținute bazate pe ignoranță, când minoritatea este intimidată sau discriminată de majoritate sau când este un acord tacit în clasă în favoarea unei singure interpretări a evenimentelor. În aceste situații profesorii pot să scoată în evidență contradicțiile din răspunsurile elevilor, să demitologizeze credințele exagerat de populare; să ceară elevilor să ia în considerare alte puncte de vedere decât ale lor, formulând liste de argumente pro și contra; sau să inverseze rolurile (lucrând în grupuri pentru a construi argumente alternative la pozițiile pe care le-au afirmat anterior).

**Strategii empatice** pot fi folosite când problema implică un grup sau o etnie care nu întrunește simpatia elevilor sau când este vorba de discriminarea unui anumit grup (o minoritate etnică, un grup religios sau chiar un sector întreg al societății, așa cum sunt femeile). Pe lângă strategiile amintite putem utiliza, jocul de rol, simularea. Putem cere elevilor să intre în rolul unei persoane din cealaltă comunitate pentru a înțelege cum ar interpreta aceștia evenimentele particulare.

Astfel de activități pot fi abordate prin forme diverse:

- discuții la care să participe toți cei implicați pentru a arăta ce au gândit, ce au simțit, de ce au acționat într-un anumit fel;
- analiza unei perioade trecute pentru a reflecta la modul și motivele pentru care concepțiile (lor) s-au schimbat de-a lungul timpului;
- simularea unui platou de televiziune, radio sau a unui ziar unde elevii să ia decizii în legătură cu ce ar spune reporterul, ce întrebări ar pune, pe cine ar intervieva, ce imagini ar include și pe care le-ar omite etc.

**Strategiile exploratorii** pot fi utilizate când problema nu este clar definită sau când scopul profesorului nu este numai să dezvolte înțelegerea problemei ci și să o utilizeze pentru a dezvolta competențele analitice. Se poate utiliza metoda proiectelor, analiza memoriilor și a jurnalelor, interviurile pentru a exersa istoria orală (Stradling 2002, 90).

În abordarea problemelor controversate și sensibile ale istoriei sau ale societății la clasă, profesorii trebuie să țină cont de nivelul de vârstă al elevilor, dar și de maturitatea lor. Este important să aibă în vedere întotdeauna la cine sunt elevii și familiile din care provin și cum poate înțelege un anumit fapt comunitatea în care predă (UNC-Chapel Hill 2019, 3).

La gimnaziu ar trebui evitată formarea unor reprezentări stereotipe pentru unele aspecte ale trecutului. Problemele ar trebui predate într-o manieră pozitivă și incluzivă, provocând interpretarea stereotipurilor comune (T.E.A.C.H. 2007, p. 25). Spre exemplu, pentru a evita interpretarea tradițional negativă a invadatorilor turci în țările Române, profesorii pot să pună în discuție următoarele întrebări:

Cât de mult putem să credem din ceea ce afirmă tradiția despre turcii otomani? (pe cale orală circulau inclusiv mituri legate de canibalismul practicat de turci).

Ocupațiile și sursele de venit ale turcilor?

Au trăit vreodată Țările Române și turcii în pace?.

**Pentru elevii din liceu**, profesorii ar trebui să țină cont de **interesul elevilor** (T.E.A.C.H. p. 28) **pentru istorie, și să-i provoace să găsească răspuns** în legătură cu subiectul abordat. De exemplu pentru tema Holocaustului, o provocare ar putea fi „Cum a fost posibil să se întâmple?” Pentru a putea răspunde, elevii ar trebui să poată vedea fenomenul în ansamblu, pornind de la câteva întrebări precum: „Ce însemna să fii evreu în Europa înainte de 1933?”, „Ce rol a avut Hitler în schimbarea

antisemitismului?”, „Care era părerea reală a poporului german?”, „Care a fost Soluția Finală?”, „Ar fi putut fi oprit Holocaustul?”, „De cine?”.

În lecțiile cu puternic impact emoțional asupra elevilor, aceștia ar trebui angajați în discuții și încurajați să-și folosească imaginația pentru a înțelege ce s-a întâmplat, și de ce. Ca suport se pot folosi narări și experiențelor individuale sau resurse cu impact puternic - muzică, dramatizări, documentare, filme, seturi de imagini sau ficțiune care pot să ajute la implicarea elevilor cu idei extreme în discuții la fel de mult ca și dezbaterile sau jocul de rol (T.E.A.C.H., 2007, p. 28). Este recomandabil ca profesorii să recunoască faptul că pot exista multe și diverse opinii asupra problemei și să asculte fiecare opinie fără întrerupere, toate opiniile trebuie să fie prezentate corect, chestionate și discutate.

Astfel de abordări ale problemelor controversate îi ajută pe elevi să-și dezvolte competențe importante legate de cultura democratică, atitudinile și comportamentele civice.

Principalele provocări pentru profesori legate de predarea problemelor controversate la clasă țin de adaptarea unui stil de predare adecvat în predarea problemelor controversate, profesorii trebuie să fie conștienți că trebuie să abordeze un stil de predare care să minimizeze riscul de părtinire și/sau acuzații de părtinire. Există pericolul de a exprima o serie de opinii și atitudini în timpul discuțiilor asupra unor probleme controversate poate face ca unii elevi să se simtă ofențați, hărțuiți sau marginalizați de alți elevi și/sau profesor, să provoace ostilități și diviziuni în sala de clasă care se pot răspândi dincolo de sala de clasă. De aceea este foarte important ca profesorul să fie un foarte bun manager al situațiilor de criză astfel încât discuțiile să nu scape de sub control, subminând astfel autoritatea profesorului și impactând negativ asupra viitoarelor relații elev-profesor sau teama de „încălzire” a discuțiilor care duce la o stare de apatie în rândul elevilor. Profesorii trebuie să dezvolte strategii care să ajute la dezamorsarea conflictelor în clasă. O altă problemă majoră poate fi lipsa sau insuficienta stăpânire a cunoștințelor de specialitate de către profesori, care sunt obișnuiți să fie văzuți ca „experți” în materie și apreciați de elevi datorită cunoștințelor și expertizei lor. Elevii au acces permanent la internet și rețelele sociale, este greu de anticipat ce probleme vor putea aborda în continuare, când le vor aduce în discuție sau ce impact va avea asupra altor elevi și asupra atmosferei clasei, de aceea profesorul trebuie să fie pregătit să știe cum să răspundă cel mai bine la remarcile spontane sau la întrebările de natură controversată formulate de elevii. Aici trebuie să intervină măiestria didactică a profesorului pentru a-și folosi raționamentul profesional luând în considerare sensibilitatea contextului și flexibilitatea răspunsului pentru a decide ce funcționează cel mai bine când, de ce și cum.

Raportul asociației istoricilor face câteva recomandări cu privire la predarea problemelor sensibile și controversate:

- Acordarea unei mai mari atenții abordării problemelor sensibile și controversate în formarea inițială a profesorilor și prin dezvoltarea profesională continuă;

- Predarea problemelor sensibile și controversate trebuie să fie constant abordate în școală și nu abordate sporadic prin subiecte individuale;

- Problemele sensibile și controversate trebuie să fie atent planificate și predate;

- Profesorii trebuie încurajați și îndrumați pentru a-și îmbunătăți predarea și dezbaterile la clasă a problemelor sensibile și controversate;

- Îmbunătățirea gamei și calității resurselor disponibile pentru profesori (T.E.A.C.H. 2007, 41-42).

O sală de clasă ideală este un spațiu sigur și curajos în care tinerii care abordează problemele sensibile și controversate pot deveni mai informați, pot gândi critic, pot învăța să ia în considerare perspective multiple, să învețe să fie toleranți și să se simtă respectați. Acesta poate fi un moment de învățare în a le arăta ce înseamnă să învețe toată viața, cum să caute surse verificate. Profesorii joacă un rol esențial în a-i ajuta pe elevi să înțeleagă trecutul și prezentul complex și atunci când Istoria este predată bine elevii pot înțelege cum să îmbunătățească lumea, dar când este predată prost le arată că nu este nimic de îmbunătățit. Pentru a asigura o predare și o învățare eficiente și de succes, pregătirea este esențială, și atunci cu siguranță lumea în care vom trăi va fi una mai bună.

## Referințe bibliografice

- Barton, Keith C., Levstik, Linda S. 2004. *Teaching history for the common good*, New Jersey.
- Barton, K., McCully, A. 2007. *Teaching controversial issues ... where controversial issues really matter*. *Teaching History*, 127, pp 13-19. Retrieved from [http://www.procon.org/source\\_files/teachinghistorycontroissues.pdf](http://www.procon.org/source_files/teachinghistorycontroissues.pdf).
- Căpiță Laura, Căpiță Carol, Stamatescu Mihai. 2006, *Didactica istoriei 2*, București.
- Cotton, D. R. E. 2006. *Teaching controversial environmental issues: Neutrality and balance in the reality of the classroom*. *Educational Research*, 48, 223–241. doi:10.1080/00131880600732306.
- Hand, M., Levinson, R. 2012. *Discussing controversial issues in the classroom*. *Educational Philosophy and Theory*, 44, 614–629. doi:10.1111/j.1469-5812.2010.00732.x.
- Hess, D. E. 2004. *Controversies about controversial issues in democratic education*. *PS. Political Science and Politics*, 37, 257–261. doi:10.1017/S1049096504004196.
- Journell, W. 2011. *Teachers' controversial issue decisions related to race, gender, and religion during the 2008 presidential election*. *Theory and Research in Social Education*, 39, 348–392. doi:10.1080/00933104.2011.10473459.
- Kello, Katrin, (2016), *Teachers and Teaching: theory and practice*, Vol. 22, No. 1, 35–53, <http://dx.doi.org/10.1080/13540602.2015.1023027>.
- Kitson, Alison, Husbands, Chris, Stewart, Susan. 2011. *Teaching and Learning History, 11–18 Understanding the past*, Open University Press, McGraw-Hill Education.
- Low-Beer, Ann. 1999. *Teaching controversial and sensitive issues in history education for secondary schools*, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina.
- McAvoy, P., Hess, D. 2013. *Classroom deliberation in an era of political polarization*. *Curriculum Inquiry*, 43, 14–47. doi:10.1111/curi.12000.



- Oulton, C., Dillon, J., Grace, M. M. 2004. *Reconceptualizing the teaching of controversial issues*. International Journal of Science Education, 26, 411–423. doi:10.1080/0950069032000072746.
- Phillips, Ian. 2008. *Teaching History. Developing as a Reflective Secondary Teacher*, London.
- Stradling, Robert. 2001. *Teaching 20th century European, Council of Europe*, Strasbourg.
- Stradling, Robert. 2002. *Să înțelegem istoria secolului XX*, Editura Sigma, București.
- Stradling, Robert. 2014. *Multiperspectivitatea în predarea istoriei: un ghid pentru profesori*. București: Editura Universitară.

**Webografie:**

<https://www.edu.ro/descriere>

Kerr, David. 2020. *Teaching Controversial Issues*, <https://theewc.org/resources/teaching-controversial-issues/>

*Recommendation 1880 (2009)*. 2006. *History teaching in conflict and post-conflict areas*. Available from: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17765&lang=en>

T.E.A.C.H. - The Historical Association, 2007, <https://www.history.org.uk/resource/780>

UNC-Chapel Hill, 2019 - *Tips for Tackling Sensitive History & Controversial Current Events in the Classroom*, <https://k12database.unc.edu/wp-content/uploads/sites/31/2019/06/TipsControversialIssues.pdf>.